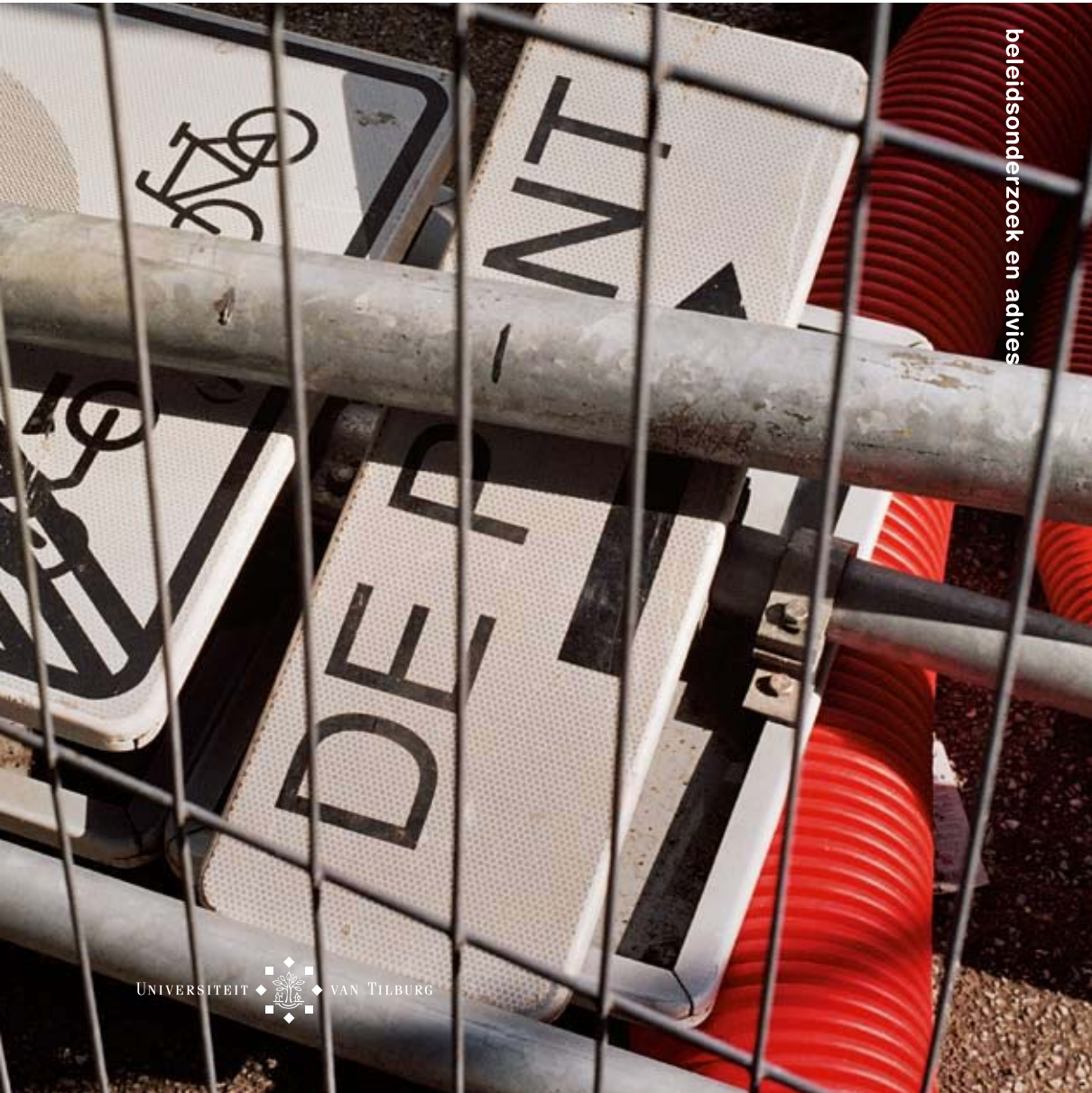

De uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs in het schooljaar 2007-2008

Linda Sontag
Hans Mariën

beleidsonderzoek en advies

De uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs in het schooljaar 2007-2008

Tilburg, december 2008

Linda Sontag

Hans Mariën

Uitgever: IVA
Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466
Telefax: 013-4668477

IVA is gelieerd aan de UvT

© 2008 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.
Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
1 Monitoring van uitstroom	9
1.1 Achtergrond van de meting 2007-2008	9
1.2 Vragenlijst	9
1.3 Leeswijzer	10
2 De uitstroomgegevens	11
2.1 Verschillende monitors.....	11
2.2 Uitstroomgegevens vergeleken.....	13
2.2.1 Achtergrondkenmerken van uitgestroomde leerlingen.....	13
2.2.2 Specialisatie van de leerlingen.....	16
2.2.3 Situatie na schoolverlaten: arbeid of doorleren	18
2.2.4 Uitstroom naar arbeid nader bezien.....	19
2.2.5 Uitstroom naar bedrijfssector	20
2.2.6 Soort werkzaamheden	22
2.2.7 Samenhang tussen specialisatie in opleiding en beroep of studie	23
2.2.8 Type dienstverband en combinatie leren en werken.....	23
2.2.9 Uitstroomrichting ROC	25
2.2.10 Uitstromen naar een andere situatie	26
2.2.11 Ondersteuning na uitstromen.....	27
3 Regionale vergelijkingen	31
3.1 Deelname door verschillende regio's	31
3.2 Uitkomsten vergeleken naar regio.....	31
3.2.1 Specialisatie in een bepaalde richting.....	34
3.2.2 Uitstromers naar een andere school voor praktijkonderwijs.....	38
3.2.3 Ondersteuning na uitstromen.....	39
4 Beschouwing.....	41
4.1 Uitkomsten van de uitstroommonitor	41
4.2 Uitstroommonitor en kwaliteitsbeleid	42

Bijlage 1 Uitkomsten naar regio's 45

Bijlage 2 Vragenlijst schooljaar 2007-2008..... 57

Samenvatting

In deze rapportage beschrijven we de uitkomsten van de meting van de uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs in schooljaar 2007-2008. Deze rapportage is gebaseerd op de uitstroomgegevens van leerlingen van 142 van de 177 scholen voor praktijkonderwijs, dat is een deelnamepercentage van 80 procent. Gezamenlijk hebben deze scholen gegevens aangeleverd over 4732 leerlingen. De stijgende lijn die vorig jaar is ingezet, heeft zich dit jaar doorgezet en dit is wederom een uitstekend resultaat.

Kenmerken van de leerlingen

De groep uitgestroomde leerlingen bestaat ook dit schooljaar weer voor 60 procent uit jongens en voor 40 procent uit meisjes. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen is 16,4 jaar. Het merendeel van de leerlingen (70 procent) heeft een Nederlandse achtergrond. Er zijn hierbij regionale verschillen. In Zeeland zijn de leerlingen gemiddeld 17,1 jaar bij uitstroom, terwijl de leerlingen in Rotterdam dan gemiddeld 16 jaar zijn. Bijna driekwart van de leerlingen heeft vier jaar of langer ingeschreven gestaan op de school. Ook hier zijn regionale verschillen waar te nemen.

Wajong status

Van alle leerlingen die het Praktijkonderwijs verlaten stroomt 24 procent uit met een Wajong status. Er zijn daarbij geen verschillen tussen jongens en meisjes, maar leerlingen met een Nederlandse achtergrond hebben beduidend vaker deze status. Van de leerlingen die uitstromen naar arbeid, eventueel gecombineerd met leren, heeft 39 procent een Wajong status. Ook hier doen zich regionale verschillen voor.

Specialisatie op school of in stage

Ruim de helft van de uitgestroomde leerlingen (51 procent) heeft zich tijdens de opleiding gespecialiseerd in een bepaalde richting. Dit is weer een stijging ten opzichte van de vorige meting, toen verliet 47 procent van de leerlingen de school met een bepaalde specialisatie. Behoudens enkele uitzonderingen wordt in de meeste regio's door de leerlingen vooral gekozen voor de richting bouw/techniek. Andere richtingen waarin relatief veel leerlingen zich specialiseren zijn detailhandel, horeca en zorg. Er zijn in de keuzes van de specialisatie nauwelijks verschillen waarneembaar ten opzichte van het schooljaar 2006-2007. Tachtig procent van de leerlingen stroomt uit in de richting van de gevolgde specialisatie.

Uitstroombestemming

De uitstroom naar arbeid voor de leerlingen die uitstroonden in het schooljaar 2007-2008 is iets toegenomen ten opzichte van het schooljaar 2006-2007, van 43 procent naar 45 procent. De stijging in het percentage leerlingen dat uitstroomt naar een andere school of opleiding sinds het schooljaar 2005-2006 lijkt nu tot stilstand te zijn gekomen. Dit schooljaar stroomt 45 procent uit naar "leren", vorig schooljaar was dat

ook 45 procent. Deze leerlingen verdelen zich over verschillende schoolsoorten, waarbij 29 procent van alle leerlingen is uitgestroomd naar het ROC (AKA, BOL of anders), en 16 procent naar een andere vorm van onderwijs (praktijkschool, speciaal onderwijs, vmbo of andere opleiding). Zeven procent van de leerlingen heeft nog geen werk of opleiding na uitstroom.

Er zijn behoorlijke regionale verschillen in de uitstroombestemmingen. In enkele regio's is de uitstroom naar arbeid een stuk hoger dan landelijk gemiddeld, in de regio Zeeland is dat 64 procent en in Friesland 57 procent. In enkele andere regio's zien we een opvallend hoge doorstroom naar leren, namelijk in West Brabant (60 procent), Flevoland (64 procent) en regio Rotterdam (58 procent).

Reguliere arbeid zonder subsidie

De situatie van leerlingen die uitstromen naar arbeid (met of zonder leren) vertoont geen grote veranderingen ten opzichte van het vorige schooljaar. In het schooljaar 2007-2008 heeft minder dan de helft van de leerlingen die uitstromen naar arbeid (42 procent) een reguliere baan zonder subsidie. Dit is iets minder dan in het vorige schooljaar toen 46 procent een reguliere arbeidsplaats zonder subsidie had. Het percentage leerlingen met een gesubsidieerde baan is niet meer gestegen, dit blijft op 35 procent steken. Het aantal leerlingen met gesubsidieerde arbeid op basis van de Wet Sociale Werkvoorziening is niet verder gedaald, maar gestegen van 12 tot 14 procent. Dat geldt ook voor het aandeel leerlingen in een toeleidingstraject, dit is gestegen van 3 procent naar 5 procent.

De bedrijfssectoren waarin de meeste leerlingen terecht komen zijn net als voorgaand jaar de detailhandel, bouwnijverheid en industrie. Er is een sterke samenhang tussen de specialisatie van de leerling en de bedrijfssector waarnaar de leerling uitstroomt.

Een derde van de leerlingen die uitstromen naar arbeid volgt naast het werk nog een opleiding, meestal is dat een BBL opleiding op het ROC.

Type arbeidsovereenkomst

Van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd heeft het merendeel (86 procent) geen vast dienstverband. Bijna de helft van de leerlingen heeft een jaarcontract, ongeveer 1 op de vijf leerlingen heeft een halfjaarcontract en de overige leerlingen hebben een proeftijd of een oproep- of uitzendcontract. Veertien procent van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd heeft een contract voor onbepaalde tijd.

Uitstroom naar ROC

21 procent van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar het ROC, acht procent van alle leerlingen stroomt uit naar de AKA opleiding van het ROC. De meeste leerlingen die bij het ROC terechtkomen volgen de opleidingsrichting gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk (31 procent) of administratie en economie (20 procent). Veertien procent volgt de richting horeca en toerisme en 11 procent de richting techniek. Van de leerlingen die de AKA opleiding doen kiest 38 procent voor de richting economie en handel, 35 procent de richting zorg, 18 procent techniek en 9 procent voedsel en leefomgeving. Er hebben zich enkele verschuivingen voorgedaan

tussen de verschillende richtingen sinds het vorige schooljaar, maar deze zijn niet groot.

Uitstroom naar andere vormen van onderwijs

Zestien procent van de uitgestroomde leerlingen vertrekt naar een andere vorm van onderwijs, zoals een andere school voor praktijkonderwijs (vijf procent), een vmbo-school of school voor speciaal onderwijs (respectievelijk twee en drie procent). De belangrijkste reden voor het vertrek naar een andere school voor praktijkonderwijs is verhuizing. Driekwart van de leerlingen die naar een school voor speciaal onderwijs gaat, heeft gedragsproblemen, een kwart is moeilijk lerend of heeft een lichamelijke handicap en kan het niet bolwerken op de school voor praktijkonderwijs.

Bijna 1 op de tien leerlingen is niet uitgestroomd naar werken of leren

Zeven procent van de uitstromers komt niet terecht in een arbeidssituatie of opleiding. Bijna een vijfde deel van deze leerlingen staat op de wachtlijst voor de sociale werkplaats. Een grote groep leerlingen zit nog in een bemiddelingstraject naar arbeid. Er is echter ook een groep leerlingen die vanwege motivatie of gedragsproblemen geen uitzicht heeft op werk of opleiding.

Zorg na uitstroom

De meerderheid van de scholen (79 procent) biedt de leerlingen zorg na het uitstromen. De meeste scholen (71 procent) zorgen daar zelf voor, 33 procent van de scholen combineert dat met ondersteuning van een externe partij. Dit zijn, net als vorig jaar, meestal het ROC of de jobcoach. Er zijn hierbij regionale verschillen.

Beschouwing

De monitor speelt een belangrijke rol bij in kaart brengen van de situatie van uitstromende leerlingen. De resultaten roepen telkens weer nieuwe vragen op. Hoe vergaat het de leerlingen die naar het ROC zijn uitgestroomd of de leerlingen die de relatief nieuwe AKA opleiding binnen de muren van de praktijkschool volgen? Om nog beter aan te kunnen sluiten bij de wensen van de praktijkscholen en om het kwaliteitsbeleid in de scholen een impuls te geven, wordt de monitor het komende schooljaar veranderd. Ook zullen met behulp van de nieuwe monitor de leerlingen langer gevolgd kunnen worden na uitstroom.

1 Monitoring van uitstroom

1.1 Achtergrond van de meting 2007-2008

In dit rapport wordt verslag gedaan van de vijfde monitor van de uitstroom van leerlingen Praktijkonderwijs. Dit jaar is veel aandacht besteed aan de betekenis van de monitor in de onderwijspraktijk van de Praktijkscholen. In het kader van het werken aan het in beeld brengen van opbrengsten van het Praktijkonderwijs is een aantal regionale voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd waarin aandacht is besteed aan het vertalen van de gegevens van de uitstroommonitor naar het kwaliteitsbeleid in de school. De werkwijze van de uitstroommonitor was verder nagenoeg dezelfde als bij de vorige metingen. De contactpersonen van alle 177 scholen voor praktijkonderwijs zijn aan het begin van 2008 via een e-mail opgeroepen om de webbased monitor in te vullen voor alle leerlingen die gedurende het schooljaar 2007-2008 de school hebben verlaten. In september 2008 is een reminder per mail verstuurd en zijn alle scholen die op dat moment nog geen uitstromers hadden geregistreerd telefonisch benaderd. Er zit nog steeds een stijgende lijn in de respons. Het is wederom een verbetering ten opzichte van het schooljaar 2006-2007. Vorig jaar was er een sterke verbetering van de respons doordat de uitstroomgegevens van de Rotterdamse scholen aan de landelijke monitor werden gekoppeld. Dit jaar hebben de scholen in de regio Rotterdam meegedaan door direct de landelijke vragenlijst in te vullen. De scholen in Amsterdam hebben ook dit jaar nog niet deelgenomen aan de landelijke meting, maar zij hebben wel zoveel mogelijk gegevens beschikbaar gesteld. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3 en in het tabellenboek. Uiteindelijk hebben 142 scholen de gegevens van 4732 uitgestroomde leerlingen geregistreerd in de landelijke uitstroommonitor. De respons onder scholen die aan de landelijke monitor hebben deelgenomen (dit is exclusief de scholen in Amsterdam), is daarmee 80 procent.

1.2 Vragenlijst

De vragenlijst diende te worden ingevuld voor elke leerling die gedurende het schooljaar 2007-2008 uitstroomde (de leerling diende vóór 1 oktober 2008 de school te hebben verlaten), ongeacht de reden van uitstroom. Gevraagd werd om bij het beantwoorden van de vragen uit te gaan van de situatie van de leerling op het moment van uitstromen, ook als inmiddels bekend was dat deze veranderd was. De gebruikte vragenlijst was nagenoeg onveranderd sinds de meting van het schooljaar 2006-2008. Eén vraag was toegevoegd, het betreft een vraag over de Wajongstatus van de leerling.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport beschrijven we de uitkomsten van de uitstroommonitor van het schooljaar 2007-2008. In hoofdstuk 2 presenteren we de landelijke gegevens in de vorm van tabellen. Over elke tabel wordt in de tekst een korte toelichting gegeven. Dit hoofdstuk is gebaseerd op de gegevens die 142 scholen hebben aangeleverd over 4732 leerlingen. In hoofdstuk 3 ligt de focus op regionale verschillen in de resultaten. In dit hoofdstuk zijn ook de gegevens van Amsterdam meegenomen. In hoofdstuk 4 blikken we terug op de uitkomsten.

2 De uitstroomgegevens

2.1 Verschillende monitors

In dit hoofdstuk presenteren we de uitkomsten van de uitstroommonitor 2007-2008. In de tabellen vermelden we tevens de gegevens van de monitors die in het schooljaar 2005-2006 en 2006-2007 zijn uitgevoerd. De vragenlijsten die in deze metingen zijn gebruikt zijn grotendeels dezelfde als die voor het schooljaar 2007-2008, zodat de resultaten onderling goed vergeleken kunnen worden.

- In de eerste kolom staan de gegevens van de landelijke monitor 2005-2006. Deze is ingevuld door 73 scholen over in totaal 1847 leerlingen.
- In de tweede kolom staan de gegevens van de landelijke monitor 2006-2007. Deze is ingevuld door 126 scholen over in totaal 4150 leerlingen.
- In de derde kolom staan de gegevens van het schooljaar 2007-2008, met de gegevens van 4732 leerlingen van 142 scholen. Deze monitor staat centraal in deze rapportage.

De praktijkscholen in Rotterdam hebben dit jaar ook de vragenlijst van de landelijke monitor ingevuld. De praktijkscholen in Amsterdam hebben een eigen monitorsysteem waarvan de gegevens niet zonder meer aan de landelijke monitor kunnen worden gekoppeld. Deze gegevens konden daardoor niet in de tabellen van hoofdstuk 2 worden opgenomen. De resultaten van de Amsterdamse scholen zijn wel, voor zover ze vergelijkbaar zijn met de landelijke gegevens, in hoofdstuk 3 en in het tabellenboek verwerkt.

In tabel 2.1 staat per meting een overzicht van het totaal aantal praktijkscholen, vergeleken met de scholen die dat jaar aan de monitor hebben deelgenomen, uitgesplitst per regio. De resultaten in deze tabel laten zien dat de deelname van scholen in veel regio's weer is gestegen. In Friesland en West-Brabant is zelfs sprake van 100 procent deelname, alle scholen in deze regio hebben de vragenlijst voor hun uitgestroomde leerlingen ingevuld.

Tabel 2.1 (bijlage tabel B1) Populatie vergeleken met respons, per meting.

Regio	2005-2006			2006-2007			2007-2008		
	Populatie	Resp N	Resp %	Populatie	Resp N	Resp %	Populatie	Resp N	Resp %
Groningen	10	1	10%	10	5	50%	10	7	70%
Friesland	8	6	75%	8	6	75%	8	8	100%
Drenthe	8	3	38%	8	7	88%	8	7	88%
Overijssel	15	8	53%	15	11	73%	16	14	88%
Flevoland	4	0	0%	4	3	75%	4	3	75%
Gelderland-Oost	10	7	70%	10	9	90%	10	9	90%
Gelderland-West	14	5	36%	14	10	71%	14	13	93%
Utrecht	11	5	45%	11	8	73%	12	11	92%
Noord-Holland	16	8	50%	16	12	75%	16	12	75%
Amsterdam ¹	9	1	11%	9	1	11%	9	5	56%
Zuid-Holland Rotterdam	12	1	8%	12	12	100%	13	11	85%
Zuid-Holland Dordrecht	6	2	33%	6	4	67%	6	5	83%
Zuid-Holland Zoetermeer	18	6	33%	18	13	72%	17	13	76%
Zeeland	6	3	50%	6	5	83%	7	6	86%
West-Brabant	3	3	100%	3	2	67%	3	3	100%
Oost-Brabant	15	7	47%	15	11	73%	16	13	81%
Limburg	8	7	88%	8	7	88%	8	7	88%
Totaal	173	73	42%	173	126	73%	177	142	80%

In dit rapport worden de meeste gegevens niet op schoolniveau, maar op leerling-niveau gerapporteerd. De hoeveelheid leerlingen waarover een school heeft gerapporteerd verschilt altijd sterk. Er zijn enkele scholen (n=6) die maar over één of twee leerlingen hebben gerapporteerd, er zijn ook scholen (n=27) die van meer dan 50 leerlingen gegevens hebben aangeleverd. De hoeveelheid leerlingen die uitstroomt verschilt per school en hangt samen met het totale leerlingaantal (schoolgrootte): op een grote school stromen uiteraard meer leerlingen uit dan op een kleine school. Het is echter in het kader van dit onderzoek niet bekend of de school inderdaad, zoals de bedoeling is, de gegevens heeft ingevuld voor alle leerlingen die de school hebben verlaten, of voor een deel van de leerlingen.

¹ Amsterdam staat wel in deze tabel vermeld, maar telt niet mee in het totaal, dit is alleen gebaseerd op de scholen die aan de landelijke monitor hebben deelgenomen.

2.2 Uitstroomgegevens vergeleken

Voor de monitoring wordt al enkele jaren gebruik gemaakt van een webbased vragenlijst. De vragen die zijn gesteld in de monitor zijn terug te vinden in bijlage 2. In de beschrijving van de uitkomsten in hoofdstuk 2 en 3 houden we zoveel mogelijk de volgorde van de vragenlijst aan. In de tabellen vermelden we steeds de aantallen leerlingen (n) en de percentages waarop de resultaten zijn gebaseerd. Bij de percentages komt het totaal soms door afrondingen niet precies uit op 100 procent. In de tabeltitel wordt verwezen naar de bijbehorende tabel met regionale gegevens in bijlage 1.

2.2.1 Achtergrondkenmerken van uitgestroomde leerlingen

Van de uitgestroomde leerlingen is 60 procent jongen en 40 procent meisje. De verdeling in geslacht is exact hetzelfde als in de twee voorgaande jaren.

Tabel 2.2 (bijlage tabel B2) Geslacht van de leerlingen in percentages.

	2005-2006 (n=1792)	2006-2007 (n=4150)	2007-2008 (n=4732)
Jongen	60	60	60
Meisje	40	40	40
Totaal	100%	100%	100%

De gemiddelde leeftijd van de leerlingen op het moment van uitstromen is dit schooljaar 16.4 jaar. Ook dit is onveranderd ten opzichte van de voorgaande metingen. Bij nadere analyse van de gegevens van deze leerlingen blijkt dat van de jongste groep (11-16 jaar) het merendeel (74 procent) uitstroomt naar een opleiding, zoals te verwachten is omdat zij nog leerplichtig zijn. Van de overige 26 procent van deze groep leerlingen is 21 procent aan het werk (inclusief werken en leren), heeft 2 procent geen werk en volgt geen opleiding en is het van 3 procent onbekend waar naartoe de leerlingen uitgestroomd zijn.

Tabel 2.3 (bijlage tabel B3) Gemiddelde leeftijd van de leerlingen.

	2005-2006 (n=1792)	2006-2007 (n=4150)	2007-2008 (n=4732)
Gemiddelde leeftijd	16,5	16,4	16,4

Dit jaar is wederom naar de cultureel-etnische achtergrond van de leerling gevraagd, hetgeen vergelijking met het vorige schooljaar mogelijk maakt. Ook in het schooljaar 2007-2008 heeft het overgrote deel van de uitgestroomde leerlingen (70 procent) een Nederlandse achtergrond. 8 procent wordt tot de Turkse groepering gerekend, 6 procent tot de Marokkaanse groepering en 8 procent tot andere, niet westerse groeperingen (tabel 2.4). De cultureel-etnische samenstelling van de groep uitgestroomde

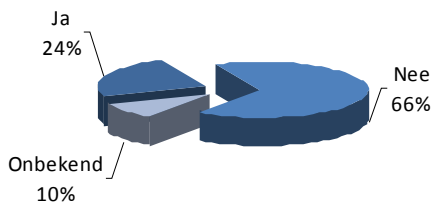
leerlingen is daarmee zo goed als onveranderd ten opzichte van het vorige schooljaar.

Tabel 2.4 (bijlage tabel B4) Cultureel-etnische groepering van de leerlingen.

	2006-2007 (n=4145)	2007-2008 (n=4732)
Nederlands	69	70
Turks	8	8
Marokkaans	6	6
Surinaams	3	3
Antilliaans	3	2
Anders, niet westers	6	8
Anders, westers	2	2
Anders, onbekend	2	1
Totaal	100%	100%

Een nieuwe vraag in deze monitor is de vraag naar de Wajong status van de uitgestroomde leerling. Twee derde van de leerlingen (66 procent) blijkt uit te stromen zonder een beroep te hoeven doen op de Wajong voorzieningen. Bijna een kwart van de leerlingen (24 procent) stroomt wel uit met een Wajong status. Van 10 procent van de leerlingen is dit niet bekend.

Figuur 2.1 (bijlage tabel B5) Heeft leerling een Wajong status?

In tabel 2.5. is te zien dat er geen verschillen zijn tussen jongens en meisjes wat betreft het wel of niet hebben van een Wajong status. Leerlingen met een Nederlandse achtergrond hebben wel beduidend vaker een Wajong status. In de tabel is ook te zien dat de status bij alle uitstroombestemmingen voorkomt, maar vooral bij de leerlingen die nu werken of juist geen werk hebben. Met andere woorden: van de 2113 leerlingen die dit schooljaar uitstroomden naar arbeid (zie paragraaf 2.2.4) heeft 39

procent een Wajongstatus. Bijna de helft van de 325 leerlingen die géén werk heeft of opleiding volgt, heeft een Wajongstatus.

Tabel 2.5 (niet in bijlage) Heeft leerling een Wajong status naar geslacht, cultureel-etnische groepering en uitstroombestemming?

	Ja	Nee	Onbekend	Totaal
Geslacht				
Jongen	25	65	9	100%
Meisje	23	66	11	100%
Cultureel-etnische groepering				
Nederlands	29	61	10	100%
Turks	12	82	6	100%
Marokkaans	12	81	7	100%
Surinaams	14	60	26	100%
Antilliaans	13	77	10	100%
Anders, niet westers	15	76	9	100%
Anders, westers	12	80	8	100%
Anders, onbekend	24	61	15	100%
Uitstroombestemming				
Arbeid (ook werken en leren, BBL)	39	55	6	100%
ROC (AKA)	7	77	17	100%
ROC (BOL of anders)	9	81	10	100%
Andere school voor praktijkonderwijs	1	82	17	100%
Vmbo-school	1	92	7	100%
REC-school	5	90	5	100%
Andere opleiding in de regio	9	78	13	100%
Onderwijs buiten de regio i.v.m. verhuizing	6	83	11	100%
Geen werk of school	47	39	14	100%
Onbekend / overig	17	56	26	100%
Totaal	24	66	10	100%

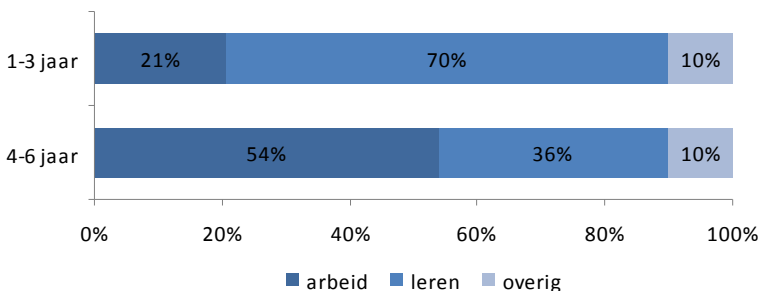
Van de uitgestroomde leerlingen heeft bijna drie kwart 4 jaar of langer op de school ingeschreven gestaan (tabel 2.6). Dit is vrijwel onveranderd ten opzichte van het vorige schooljaar.

Tabel 2.6 (bijlage tabel B6) Aantal jaren dat de leerling op de school ingeschreven heeft gestaan.

	2006-2007 (n=4150)	2007-2008 (n=4732)
Eén jaar	8	7
Twee jaar	9	8
Drie jaar	11	13
Vier jaar	31	28
Vijf jaar	31	32
Zes jaar of langer	10	12
Totaal	100%	100%

Van de leerlingen die 1-3 jaar op de school hebben gezeten stroomt 21 procent uit naar arbeid, 70 procent naar school en 10 procent naar een andere of onbekende uitstroombestemming. Bij de leerlingen die 4 jaar of langer op de school hebben gezeten liggen deze percentages anders: 54 procent stroomt uit naar arbeid, 36 procent naar school en 10 procent naar een overige uitstroombestemming (figuur 2.2).

Figuur 2.2 Uitstroom leerlingen uitgesplitst naar aantal jaren dat de leerling op de school ingeschreven heeft gestaan.

2.2.2 Specialisatie van de leerlingen

Leerlingen in het praktijkonderwijs kunnen zich specialiseren in een bepaalde richting. Het percentage leerlingen dat een specialisatie volgt, vertoonde tot het schooljaar 2006-2007 een stijgende lijn. Om onduidelijke redenen is er daarna een daling

gekomen in het aantal leerlingen dat zich op school specialiseert². Deze daling heeft zich in het schooljaar 2007-2008 niet verder doorgezet. In het schooljaar 2007-2008 is het aantal leerlingen dat zich specialiseert iets toegenomen, het gaat om meer dan de helft van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen.

Tabel 2.7 (bijlage tabel B7) Heeft de leerling zich gespecialiseerd in een bepaalde richting?

	2005-2006 (n=1740)	2006-2007 (n=4150)	2007-2008 (n=4732)
Ja	60	47	51
Nee	39	48	46
Onbekend	2	5	2
Totaal	100%	100%	100%

De richting waarin leerlingen zich specialiseren is ook dit jaar weer nagevraagd (tabel 2.8). De top 5 van meest genoemde richtingen is onveranderd ten opzichte van het schooljaar 2006-2007, namelijk bouw/techniek, detailhandel/winkel, horeca, zorg en groenvoorziening. Ook wat betreft de overige specialisaties zijn er ten opzichte van het voorgaande schooljaar geen noemenswaardige veranderingen opgetreden.

Tabel 2.8 (bijlage tabel B8) In welke richting heeft de leerling zich gespecialiseerd?

	2005-2006 (n=1035)	2006-2007 (n=1961)	2007-2008 (n=2435)
Detailhandel/winkel	19	17	18
Groothandel/magazijn/logistiek	5	6	5
Bouw/techniek	22	26	27
Schoonmaak	6	5	5
Horeca	17	16	14
Groenvoorziening	10	10	9
Vervoer	3	2	1
Zorg	10	10	14
Uiterlijke verzorging	1	1	1
Anders	9	7	4
Totaal	100%	100%	100%

² In de voorgaande jaren is er gevraagd naar specialisatie op school én naar specialisatie tijdens de stage. In de monitor van 2006-2007 en van de huidige meting zijn deze twee vragen gebundeld en is er gevraagd naar specialisatie (niet uitgesplitst naar school en stage). De cijfers zijn wel met elkaar vergelijkbaar, voor 2005-2006 is het gemiddelde genomen van de specialisatie tijdens school en stage.

Bij de categorie 'anders' wordt een aantal andere richtingen genoemd die niet makkelijk onder één van de bestaande categorieën onder te brengen zijn. Voorbeelden van deze richtingen zijn: fotografie, vrede en veiligheid, sport en bewegen en zeefdrukkerij.

Tijdens de vorige meting is voor het eerst gevraagd of de leerling ook is uitgestroomd in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie. In tabel 2.9 is te zien dat 80 procent van de uitgestroomde leerlingen daadwerkelijk een vervolg geeft aan de gekozen specialisatie. Dit is iets meer dan in het vorige schooljaar. In paragraaf 2.2.6 wordt de samenhang tussen de specialisatie die de leerling gekozen heeft en de bedrijfssector waarin de leerling terecht is gekomen nader beschreven.

Tabel 2.9 (bijlage tabel B9) Is de leerling uitgestroomd in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie?

	2006-2007 (n=1959)	2007-2008 (n=2435)
Ja	77	80
Nee	20	17
Onbekend	3	3
Totaal	100%	100%

2.2.3 *Situatie na schoolverlaten: arbeid of doorleren*

De situatie van de leerlingen na het schoolverlaten is één van de belangrijkste kengetallen van de monitoring van de uitstroom. Hoeveel leerlingen hebben werk, hoeveel volgen een verdere opleiding en in hoeverre is het werk of de opleiding in dezelfde richting als de gevolgde specialisatie³?

In de afgelopen twee jaren werd in de resultaten van de monitor een toename van de uitstroom naar een (vervolg)opleiding waargenomen. Het lijkt erop dat dit jaar deze toename tot stilstand is gekomen. Er zijn in het afgelopen schooljaar naar verhouding in totaal ongeveer evenveel leerlingen naar "leren" uitgestroomd als in het schooljaar 2006-2007. Van de 44 procent leerlingen die in het schooljaar 2007-2008 naar 'leren' uitstroonden, kiezen de meeste leerlingen voor het ROC (AKA, BOL of anders). Binnen de categorie "leren" zien we de meest opvallende verandering bij de uitstroom naar de AKA opleiding binnen het ROC. Het percentage leerlingen dat naar deze richting uitstroomt was vorig jaar 5 procent en is nu gestegen tot 8 procent. Het totaal aantal leerlingen dat uitstroomt naar "arbeid" is weer iets gestegen ten opzichte van

3 De vragen betreffende de uitstroom van de leerling naar arbeid of opleiding zijn over de jaren heen verschillend geformuleerd. Daarom is voor de vergelijking in tabel 2.9 een herberekening gemaakt van de beschikbare cijfers uit de monitor van 2005-2006. Daarbij is de formulering uit de huidige monitor als uitgangspunt genomen.

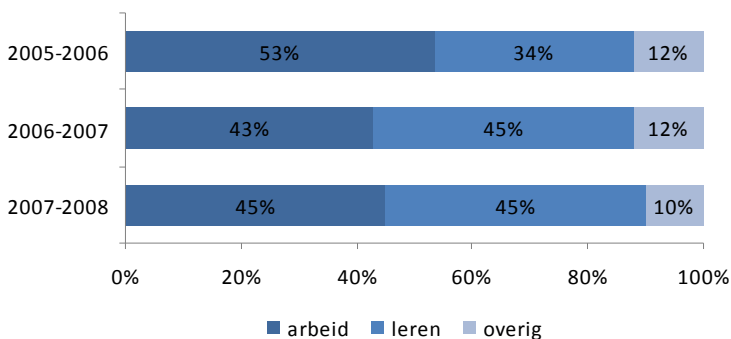
het vorige schooljaar, 45 procent van de leerlingen stroomde in het schooljaar 2007-2008 uit naar een baan of een combinatie van werken met leren⁴.

Tabel 2.10 (bijlage tabel B10) Naar welke situatie is de leerling uitgestroomd?

	2005-2006 (n=1642)	2006-2007 (n=4150)	2007-2008 (n=4732)
Arbeid (ook werken en leren, BBL)	53	43	45
ROC (AKA)	34	5	8
ROC (BOL of anders)		23	21
Andere school voor praktijkonderwijs		5	5
Vmbo-school		2	2
REC-school		2	3
Andere opleiding in de regio		3	2
Onderwijs buiten de regio i.v.m. verhuizing		3	3
Geen werk of school		12	8
Onbekend / overig	4		3
Totaal	100%	100%	100%

In figuur 2.3 zijn de uitstroombestemmingen per categorie “arbeid”, “leren” en “overig” samengenomen. Hier valt nogmaals goed te zien dat er dit schooljaar nauwelijks veranderingen zijn opgetreden in de uitstroombestemmingen.

Figuur 2.3 Uitstroombestemming per meting.

2.2.4 Uitstroom naar arbeid nader bezien

De resultaten in deze paragraaf gaan over de 2113 leerlingen die zijn uitgestroomd naar arbeid, al dan niet ondersteund door een subsidieregeling. In tabel 2.11 en figuur 2.4 kijken we meer specifiek naar de groep uitstromers die in tabel 2.10 bij de

categorie 'arbeid' vermeld staan. Waar zijn zij terechtgekomen? Uit tabel 2.10 weten we dat het percentage leerlingen dat is uitgestroomd naar een arbeidsplaats naar verhouding weer licht is toegenomen. Binnen de groep leerlingen die een arbeidsplaats heeft verworven is echter ook een verschuiving te zien. Bij de vorige meting viel op dat het percentage leerlingen in een reguliere arbeidsplaats ten opzichte van 2005-2006 flink was toegenomen, van 26 procent naar 46 procent. Deze stijging heeft zich weliswaar in het schooljaar 2007-2008 niet doorgezet (het percentage is weer wat gedaald tot 42 procent), maar het is nog steeds veel hoger dan in 2005-2006. De stijging schreven we vorig jaar toe aan de economische welvaart. We hebben nu te maken met een dreigende economische recessie. Het is interessant om te zien hoe dit cijfer zich ontwikkelt onder de huidige economische ontwikkelingen.

Tabel 2.11 (bijlage tabel B14) Situatie van de (oud)leerlingen die werken na het verlaten van het praktijkonderwijs?

	2005-2006 (n=640)	2006-2007 (n=1785)	2007-2008 (n=2113)
Reguliere arbeidsplaats	26	46	42
Reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling / ondersteuning	30	36	35
Gesubsidieerde arbeid via sociale werkvoorziening	22	12	14
Toeleidings / trainingstraject	11	3	5
Anders	10	4	4
Totaal	100%	100%	100%

2.2.5 *Uitstroom naar bedrijfssector*

De vraag naar de bedrijfssector waarnaar de leerling is uitgestroomd geeft inzicht in de verschillende sectoren waar leerlingen terechtkomen. Deze informatie is voor de praktijkscholen van belang voor het aangaan en onderhouden van contacten met (branches van) werkgevers. De bedrijfssector waar een leerling terechtkomt hoeft overigens niets te zeggen over het beroep dat hij/zij uitoefent. Een leerling kan bijvoorbeeld schoonmaker zijn bij een drukkerij. Net als vorig jaar is alleen gevraagd naar de bedrijfssector en niet meer naar het beroep van de leerling.

Een overzicht van de bedrijfssectoren waar de leerlingen van het praktijkonderwijs terechtkomen staat in tabel 2.12. Detailhandel, bouwnijverheid en industrie vormen ook in 2007-2008 de top 3 van branches waarnaar de leerlingen uitstromen. Er doen zich ook in de andere branches geen noemenswaardige verschuivingen voor ten opzichte van het vorige schooljaar.

Tabel 2.12 (bijlage tabel B11) In welke bedrijfssector is de leerling werkzaam?

	2005-2006 (n=665)	2006-2007 (n=1775)	2007-2008 (n=2113)
Industrie	18	13	14
Bouwnijverheid	13	18	18
Horeca	13	9	10
Vervoer	5	3	3
Persoonlijke diensten	niet gevraagd	2	2
Landbouw en visserij	10	10	8
Groothandel	niet gevraagd	4	3
Detailhandel	5	19	20
Facilitaire diensten	4	7	6
Algemene diensten	7	7	7
Anders	25	9	9
Totaal	100%	100%	100%

In tabel 2.13 is meer in detail te zien in welke branchegroep de leerlingen nu werken. Deze vraag is vorig schooljaar voor de eerste keer in de monitor opgenomen en kan dus vergeleken worden met de uitstroom van dit jaar. Niet alle antwoordcategorieën worden in de tabel gemeld, alleen de categorieën waar minimaal 2 procent van de leerlingen naar uitstroomt zijn opgenomen. Uit de resultaten in de tabel blijkt dat er geen branchegroep is die er echt bovenuit springt. En ook dit jaar blijken de meeste leerlingen in de landbouw en visserij te werken (10 procent), gevolgd door detailhandel non-food (9 procent), 'overige industrie' en restaurants/cafetaria's (beide 8 procent).

Tabel 2.13 (bijlage tabel B12) In welke branchegroep is de leerling werkzaam?

	2006-2007 (n=1639)	2007-2008 (n=2113)
Landbouw en visserij	12	10
Voedingsmiddelen	5	4
Houtindustrie	3	3
Metaalproducten	5	6
Transportmiddelen	2	3
Overige industrie	10	8
Burger- en utiliteitsbouw	4	2
Infrastructuur	2	3
Bouwinstallatie	3	3
Bouwspecialismen	8	7
Groothandel	2	2
Detailhandel food	5	7
Detailhandel non-food	9	9
Detailhandel auto	2	2
Restaurants en cafetaria's	8	8
Schoonmaakbedrijven	3	5
Kapper, verzorging, ov	4	3
Overig ⁵	12	14
Totaal	100%	100%

2.2.6 Soort werkzaamheden

Ook dit jaar is weer gevraagd naar de werkzaamheden die de leerling uitvoert. Deze vraag is beantwoord voor 2113 leerlingen. Uit de antwoorden blijkt dat de meeste leerlingen (49 procent) zelfstandige werkzaamheden uitvoeren, waar ze verantwoordelijk zijn voor relatief 'makkelijke' taken. Voorbeelden van deze werkzaamheden zijn vakken vullen, verkopen, sorteerkwerkzaamheden en schoonmaken. Een kleiner aantal leerlingen (17 procent) voert wat moeilijker werkzaamheden uit waarbij zij verantwoordelijk zijn voor wat meer complexe taken. Voorbeelden hiervan zijn werkzaamheden waarvoor een specifieke techniek beheerst moet worden en bepaalde kennis vereist is, zoals voegen, straten maken, stukadoren, schoorsteen vegen, montage werkzaamheden, metaal bewerken en loodgieten. De overige leerlingen (17 procent)

5 In deze categorie vallen 14 branchegroepen waar minder dan 2 procent van de leerlingen naar uit is gestroomd. In tabel B12 in de bijlage staat een volledig overzicht van alle branchegroepen, uitgesplitst naar regio en naar totaal.

voeren eenvoudiger taken uit, dit zijn voornamelijk assisterende werkzaamheden en hand- en spandiensten.

2.2.7 Samenhang tussen specialisatie in opleiding en beroep of studie

In tabel 2.8 is vermeld in welke richtingen de leerlingen op school zijn gespecialiseerd. De resultaten hiervan worden in tabel 2.14 vergeleken met de bedrijfssector waarnaar de leerling is uitgestroomd. Net als in het vorige schooljaar blijkt er voor sommige sectoren een sterke samenhang te zijn tussen de latere bedrijfssector en de gevolgde specialisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor de detailhandel en de horeca. 83 procent van de leerlingen die de specialisatie detailhandel heeft gevolgd is ook in de detailhandel terecht gekomen. Bij leerlingen die de specialisatie horeca gedaan hebben is 77 procent ook in die sector terechtgekomen. De vetgedrukte cijfers in de tabel geven aan naar welke bedrijfssector de meeste leerlingen met deze specialisatie zijn uitgestroomd.

Tabel 2.14 (niet in bijlage) Bedrijfssector van leerlingen uit schooljaar 2007-2008 gerelateerd aan de gevolgde specialisatie, in percentages over de rijen*?

Specialisatie leerlingen	Bedrijfssector waarin leerling werkzaam is										
	Industrie	Bouwnijverheid	Horeca	Vervoer	Persoonlijke diensten	Landbouw en visserij	Groothandel	Detailhandel	Facilitaire diensten	Algemene diensten	Anders
Detailhandel / winkel (n=205)	3	2	3	0	0	0	2	83	3	0	2
Groothandel / magazijn / logistiek (n=87)	21	9	0	18	0	0	25	9	1	2	14
Bouw / techniek (n=419)	25	53	0	4	0	2	1	3	1	5	5
Schoonmaak (n=73)	8	0	1	1	1	3	1	12	58	8	5
Horeca (n=171)	3	0	77	0	0	1	1	9	4	2	4
Groen (n=161)	2	8	0	1	1	56	0	4	2	16	11
Vervoer (n=17)	0	6	6	59	0	0	6	6	6	0	12
Zorg (n=70)	0	0	11	0	17	0	1	14	20	27	9

2.2.8 Type dienstverband en combinatie leren en werken

De laatste vraag van de uitstroommonitor over arbeid betreft het soort dienstverband en de combinatie van leren en werken. In tabel 2.15 is af te lezen wat voor type dienstverband de leerlingen hebben. Er zijn nauwelijks veranderingen in het type contract dat leerlingen krijgen, vergeleken met vorig schooljaar. Het aantal leerlingen

dat een vast contract krijgt (contract voor bepaalde tijd) was vorig jaar ten opzichte van 2005-2006 iets gestegen. Ook nu is er weer een kleine stijging, van 1 procent. Deze ontwikkeling is en blijft belangrijk voor de oud-leerlingen van het praktijkonderwijs. Een tijdelijk contract levert een onzekere situatie op, omdat de kans bestaat dat het contract niet verlengd wordt, zeker in de huidige situatie met de dreigende economische recessie. Het aantal leerlingen met een jaarcontract of halfjaarcontract is iets afgenomen, van 52 procent naar 49 procent, respectievelijk van 19 procent naar 18 procent.

Tabel 2.15 (bijlage tabel B16) Wat voor soort arbeidsovereenkomst betreft het?

	2005-2006 (n=827)	2006-2007 (n=1754)	2007-2008 (n=2113)
Contract voor onbepaalde tijd (vast)	10	13	14
Jaarcontract	76	52	49
Halfjaarcontract		19	18
Proeftijd		6	6
Contract op oproepbasis		1	1
Uitzendcontract	2	2	2
Onbekend	6	Geen categorie	Geen categorie
Anders	6	8	10
Totaal	100%	100%	100%

In de categorie 'anders' zijn onder andere de volgende antwoorden gegeven: dagbesteding/sociale werkplaats (2 procent), leerwerkovereenkomst (1 procent), ander type contract voor bepaalde tijd (1 procent).

De vraag of de leerlingen leren en werken combineren is dit jaar voor de tweede keer gesteld in de monitor. Ruim een derde deel van de leerlingen die uitstromen naar arbeid volgt daarnaast ook een opleiding (zie tabel 2.16). De meeste leerlingen doen dat op het ROC, een klein percentage volgt een andere opleiding. De resultaten van dit schooljaar vertonen geen verschillen met die van het schooljaar 2006-2007.

Tabel 2.16 (bijlage tabel B15) Volgt leerling naast het werk een opleiding?

	2006-2007 (n=1639)	2007-2008 (n=2113)
Nee	64	64
Ja, BBL opleiding op ROC	30	31
Ja, andere opleiding	6	5
Totaal	100%	100%

2.2.9 Uitstroomrichting ROC

In de meting van 2006-2007 is een extra vraag toegevoegd waarmee wordt geïnventariseerd welke richting leerlingen volgen als zij naar het ROC uitstromen. Ook dit jaar is weer naar deze uitstroom gevraagd. In totaal stroomt 8 procent van de leerlingen uit naar deze vorm van leren. Voor de AKA opleiding (het gaat hier dus om de AKA opleiding binnen het ROC, niet om de opleiding in de praktijkschool zelf) is gevraagd naar de uitstroomrichting die de leerling heeft gekozen. In tabel 2.17 is te zien dat de meeste leerlingen de voorkeur hebben voor economie/handel (38 procent heeft dit gekozen) of zorg/welzijn (35 procent heeft dit gekozen). Ook hier zijn er geen noemenswaardige veranderingen opgetreden sinds het vorige schooljaar.

Tabel 2.17 (bijlage tabel B17) Welke AKA-uitstroomrichting volgt de leerling?

	2006-2007 (n=219)	2007-2008 (n=367)
Economie / handel	40	38
Techniek	19	18
Zorg / welzijn	37	35
Voedsel / leefomgeving / horeca	4	9
Totaal	100%	100%

Bij de uitstromers naar de BOL opleiding (21 procent van de leerlingen) is in kaart gebracht welke opleidingsrichting zij doen. Hier kiezen de meeste leerlingen voor de opleidingsrichtingen gezondheidszorg/welzijn/uiterlijk (31 procent) of administratie/economie (20 procent), en (in mindere mate) de opleidingen horeca/toerisme (14 procent) en techniek (11 procent). Er doen zich enkele verschuivingen voor tussen de verschillende richtingen, maar deze zijn niet groot.

Tabel 2.18 (bijlage tabel B18) Welke BOL-opleidingsrichting volgt de leerling?

	2006-2007 (n=702)	2007-2008 (n=1015)
Administratie en economie	22	20
Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk	29	31
Groene sector	5	6
Horeca en toerisme	13	14
Industrie (food en vers)	2	1
Maatschappij en veiligheid	5	3
Mode en textiel	1	1
Techniek	11	11
Transport & logistiek	3	3
Bouw	5	4
Weet niet	5	4
Totaal	100%	100%

2.2.10 Uitstromen naar een andere situatie

In tabel 2.10 staat een totaal overzicht van de uitstroombestemming alle leerlingen. In deze paragraaf wordt ingezoomd op de uitstroom van leerlingen naar een andere school voor praktijkonderwijs, het speciaal onderwijs of een andere situatie. Vorig jaar zijn deze vragen voor het eerst gesteld, nu kan de vergelijking met het vorige schooljaar worden gemaakt.

Vijf procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar een andere school voor praktijkonderwijs. Uit tabel 2.19 blijkt dat, net als vorig schooljaar, ruim zestig procent van de leerlingen uitstroomt naar een andere school voor praktijkonderwijs vanwege de logische reden dat er een verhuizing heeft plaatsgevonden. Verder geeft een groot deel (39 procent) aan dat men voor een andere school voor praktijkonderwijs kiest vanwege een andere reden. Helaas is dit niet verder toegelicht door degenen die de monitor heeft ingevuld.

Tabel 2.19 (bijlage tabel B19) Waarom is leerling naar een andere school voor praktijkonderwijs gegaan?

	2006-2007 (n=208)	2007-2008 (n=250)
Verhuizing	59	61
Andere reden	41	39
Totaal	100%	100%

Drie procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar een school voor speciaal onderwijs. Bijna drie van de vier leerlingen stroomt dan uit naar een school in cluster 4 (onderwijs voor leerlingen met gedragsproblemen), 25 procent gaat over naar een school in cluster 3 (onderwijs voor lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapte leerlingen). Slechts 1 procent gaat naar een school voor cluster 2 problematiek. Dit schooljaar zijn er relatief wat minder leerlingen naar een cluster 4 school uitgestroomd, en wat meer naar cluster 3.

Tabel 2.20 (bijlage tabel B20) Onder welk cluster valt de REC-school waar de leerling heen is gegaan?

	2006-2007 (n=93)	2007-2008 (n=126)
Cluster 2 (doof, slechthorend, spraak- en taalmoeilijkheden)	0	1
Cluster 3 (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt)	20	25
Cluster 4 (gedragsmoeilijkheden)	80	74
Totaal	100%	100%

Zeven procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt niet uit naar arbeid of opleiding, in tabel 2.21 is te lezen hoe het deze 325 leerlingen vergaat. Bijna een vijfde van deze leerlingen (17 procent) staat op de wachtlijst van een Sociale Werkplaats. Daarnaast behoort een grote groep tot de 'anders'-categorie (71 procent). Verreweg de grootste groep leerlingen daarvan zit in een bemiddelingstraject en wordt nog begeleid naar een werkplek. Een andere grote groep heeft volgens de school een motivatie- of gedragsprobleem of is voortijdig schoolverlater en daardoor nog niet in een arbeids- of opleidingstraject terecht gekomen. Het gaat om een groep van 62 leerlingen.

Tabel 2.21 (bijlage tabel B21) Reden waarom leerlingen niet werken of naar school gaan

	2006-2007 (n=319)	2007-2008 (n=325)
Mag niet werken vanwege status	1	0
Wachtlijst WSW	18	17
Verblijft in justitiële jeugdinrichting	4	5
Verblijft in psychiatrische inrichting	2	2
Vanwege zwangerschap / geboorte kind	3	5
Anders	73	71
Totaal	100%	100%

2.2.11 Ondersteuning na uitstromen

In de meting van 2005-2006 is voor het eerst geïnventariseerd of de leerlingen na het uitstromen nog begeleiding ontvangen en zo ja, van welke instantie. In 2006-2007 is deze vraag wederom gesteld zodat een vergelijking mogelijk is. Er werd toen een lichte stijging geconstateerd in het percentage leerlingen dat begeleid wordt na uitstroming. In 2007-2008 is dit percentage weer licht gestegen, van 76 procent naar 79 procent. Van de leerlingen met een tijdelijk arbeidscontract krijgt 86 procent begeleiding, van de leerlingen met een vast contract is dat 83 procent. Een klein verschil waaruit geconcludeerd kan worden dat het al dan niet hebben van een vast contract geen verschil maakt voor de begeleiding van de leerling.

Tabel 2.22 (bijlage tabel B22) Wordt de leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund?

	2005-2006 (n=1629)	2006-2007 (n=3241)	2007-2008 (n=3821)
Ja	71	76	79
Nee	29	24	21
Totaal	100%	100%	100%

Uit de antwoorden van de scholen blijkt dat de nazorg voor de leerling in veel gevallen zowel intern als extern geregeld is. Dit jaar is deze categorie daarom apart opgenomen. Ook dit schooljaar wordt in de meeste gevallen de begeleiding door de school zelf verzorgd (tabel 2.23), in 33 procent van de gevallen gecombineerd met een externe begeleider.

Tabel 2.23 (bijlage tabel B23) Wordt leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs intern of extern ondersteund?

	2005-2006 (n=1139)	2006-2007 (n=2460)	2007-2008 (n=3012)
Uitsluitend intern	63	48	42
Intern en extern	nvt	22	33
Uitsluitend extern	37	29	26
Totaal	100%	100%	100%

Bij de ondersteuning van de uitgestroomde leerlingen is dus in meer dan de helft van de gevallen een externe instantie betrokken. Bij 26 procent van de leerlingen gaat het uitsluitend om een externe instantie, bij 33 procent van de leerlingen om een combinatie van begeleiding van school en extern. De meest genoemde externe partijen zijn ook dit jaar weer het ROC en de Jobcoach (tabel 2.24).

Tabel 2.24 (bijlage tabel B23) Indien leerling extern wordt ondersteund, wie zijn dan de partners?

	2006-2007 (n=1273)	2007-2008 (n=1757)
ROC	33	38
MEE	18	14
UWV	18	15
CWI	4	2
Jobcoach	24	29
Re-integratiebedrijf	9	12
Bedrijf waar de leerling werkt	Geen categorie	Geen categorie
Andere maatschappelijke organisatie	13	18
Totaal	100%	100%

In de categorie 'anders' worden 319 antwoorden gegeven, de volgende organisaties worden daarbij het meeste genoemd: sociale werkvoorziening (17 procent) en overige organisaties (64 procent). In de categorie overige organisaties worden veel namen genoemd van organisaties die zich professioneel bezig houden met de begeleiding van leerlingen uit het praktijkonderwijs.

Bij nadere analyse van deze gegevens blijkt overigens dat 32 procent van de scholen aan álle uitgestroomde leerlingen begeleiding geeft, een heel klein gedeelte (1 procent) van de scholen geeft aan géén van de leerlingen begeleiding. Bij de meeste scholen (67 procent) krijgen sommige leerlingen wel, en andere geen begeleiding (dit is niet in de tabellen opgenomen). Mogelijk hangt het geven of organiseren van begeleiding voor een leerling af van diens situatie na uitstroom, de subsidiemogelijkheden of de mogelijkheden van de school. In principe heeft echter elke leerling die het praktijkonderwijs uitstroomt zorg nodig.

3 Regionale vergelijkingen

In dit hoofdstuk bekijken we of er verschillen zijn tussen de regio's in de uitkomsten van de uitstroommonitor. We gebruiken daarbij de regio-indeling die de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs hanteert. In bijlage 1 zijn tabellen opgenomen waarin alle gegevens uit de uitstroommonitor zijn uitgesplitst naar regio. De regionale vergelijkingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op die tabellen.

In paragraaf 3.1 bekijken we de deelname van scholen voor praktijkonderwijs aan de uitstroommonitor naar regio. In paragraaf 3.2 gaan we nader in op verschillen in uitkomsten.

3.1 Deelname door verschillende regio's

Aan de uitstroommonitor 2007-2008 is door 83 procent van alle 177 scholen voor praktijkonderwijs deelgenomen. Om de relatieve deelname per regio te bekijken is een vergelijking gemaakt tussen het aantal scholen in die regio en het aantal scholen dat heeft deelgenomen aan de monitor (tabel B01 in bijlage 1). De deelname is over het algemeen hoger dan die van vorig schooljaar, al zijn er nog steeds grote verschillen tussen de regio's.

West Brabant en Friesland hebben het hoogste deelnamepercentage: alle scholen in deze regio's hebben deelgenomen (100 procent). Ook Gelderland West (93 procent), Utrecht (92 procent) en Gelderland Oost (90 procent) zijn goed vertegenwoordigd. Groningen heeft het laagste deelnamepercentage, maar dat is ook nog altijd 70 procent. Ook hier is een verbetering merkbaar, vorig jaar was het deelnamepercentage in de regio Groningen 50 procent.

De gegevens van de regio Amsterdam zijn gebaseerd op 5 van de 9 scholen. Alle scholen in deze regio hebben deelgenomen aan de monitor van Amsterdam, maar omdat nog niet alle scholen de monitor hadden ingevuld was het niet mogelijk om de gegevens van alle scholen uit deze regio in dit hoofdstuk en in het tabellenboek op te nemen. De gegevens van Amsterdam worden alleen beschreven indien ze afwijken van de landelijke gegevens (dit geldt overigens ook voor de andere regio's).

3.2 Uitkomsten vergeleken naar regio

Op basis van de tabellen in bijlage 1 kunnen we een aantal verschillen tussen regio's benoemen. Het is niet gemakkelijk om verklaringen voor de gevonden verschillen te geven, daarvoor is meer specifieke kennis en informatie over regionale werkgelegenheid, scholingsmogelijkheden en specifieke regiogebonden kenmerken van de

arbeidsmarkt noodzakelijk. Hierna volgen per vraag enkele opvallende verschillen tussen de regio's.

Geslacht

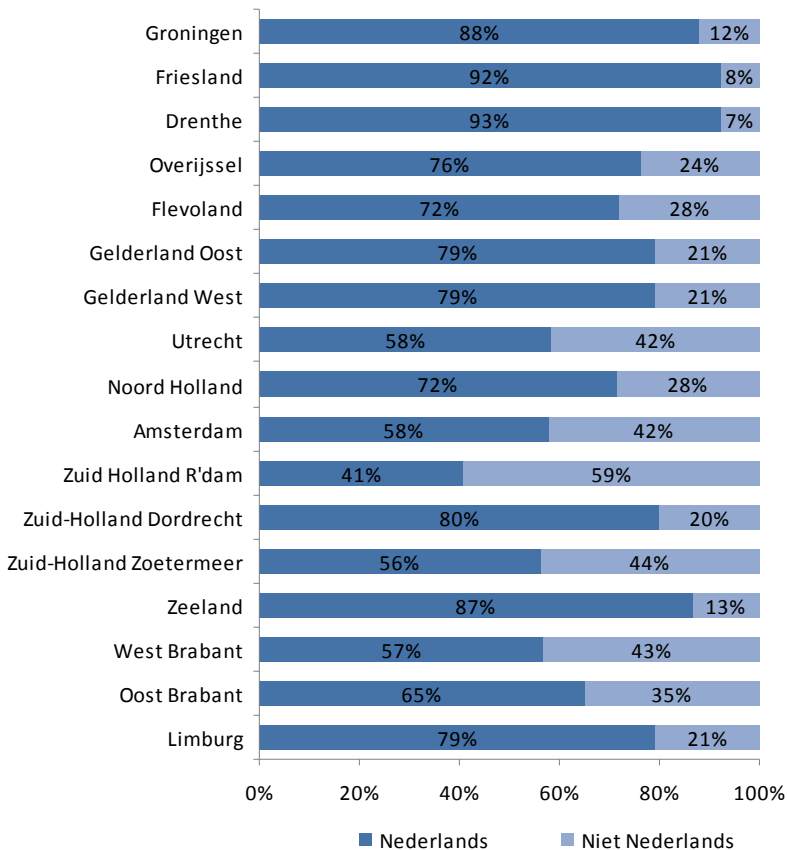
Over alle leerlingen samen zien we dat van de uitgestroomde leerlingen 60 procent jongens en 40 procent meisjes zijn. Er zijn enkele regio's die afwijken van dat beeld. In Friesland is de verhouding 68 procent jongens en 32 procent meisjes. In Flevoland is de verhouding 51 procent jongens en 49 procent meisjes. In alle andere regio's zit de verhouding jongen meisje ergens daar tussen in.

Gemiddelde leeftijd

De gemiddelde leeftijd van alle uitgestroomde leerlingen is 16,4 jaar. In Zeeland ligt net als vorig schooljaar de gemiddelde leeftijd een stukje hoger (17,1 jaar) net als in Friesland (16,9 jaar). In Rotterdam is de gemiddelde leeftijd het laagst met 16,0 jaar.

Culturele achtergrond

Van alle uitgestroomde leerlingen in deze monitor behoort 70 procent tot de Nederlandse cultureel-etnische groepering. De meeste andere uitstromers hebben een Turkse, Marokkaanse of andere niet-westerse achtergrond. Het percentage leerlingen met een Nederlandse achtergrond varieert in de regio's tussen 41 procent (Zuid-Holland Rotterdam) en 93 procent (Drenthe).

Figuur 3.1 Uitgestroomde leerlingen naar cultureel-etnische groepering?

Wajongstatus

Van alle uitgestroomde leerlingen heeft 24 procent een Wajong status. Dit percentage verschilt behoorlijk per regio. Het hoogste percentage zien we in de provincie Friesland, 64 procent van de uitgestroomde leerlingen heeft hier een Wajong status. Het laagste percentages heeft Amsterdam, het gaat in deze regio om 9 procent van de leerlingen die zijn uitgestroomd. Flevoland heeft ook een laag percentage (6 procent) leerlingen met een Wajongstatus, maar het percentage leerlingen waarvan onbekend is of deze een Wajongstatus hebben is in deze regio erg hoog (69 procent). Het is dan ook lastig om de regio's onderling te vergelijken. Om conclusies te verbinden aan de verschillende uitkomsten per regio, is het nodig om zicht te hebben op de populatie leerlingen en eventuele regionale maatregelen die genomen worden om instroom in de Wajong te voorkomen of te beperken.

Aantal ingeschreven jaren

Ruim een kwart van alle leerlingen (28 procent) staat vier jaar ingeschreven op hun school en bijna een derde (32 procent) vijf jaar. De regionale verschillen zijn ook hier behoorlijk groot en hangen waarschijnlijk samen met het beleid in de regio. In de

praktijk is echter gebleken dat scholen niet altijd alle uitstromers (dus ook de tussen-tijdse, die bijvoorbeeld verhuizen) registreren, maar alleen de leerlingen die hun opleiding hebben afgemaakt. Dit kan een vertekend beeld geven. Het deel van de leerlingen dat vier jaar ingeschreven heeft gestaan fluctueert van 11 procent (Friesland) tot boven de 40 procent (41 procent in Amsterdam en 43 procent in West Brabant). Als we kijken naar de leerlingen die zes jaar of langer op hun school zijn geweest dan zijn er in Amsterdam, Noord-Holland en Zuid-Holland maar enkele leerlingen die zolang ingeschreven hebben gestaan in tegenstelling tot Friesland, daar heeft 43 procent van de leerlingen zes jaar of langer ingeschreven gestaan.

3.2.1 Specialisatie in een bepaalde richting

Over het algemeen volgt 51 procent van de leerlingen een specialisatie in een bepaalde richting. In enkele regio's is het percentage beduidend lager, in andere juist weer hoger. In de regio Dordrecht heeft 18 procent van de leerlingen zich in een bepaalde richting gespecialiseerd, in West-Brabant geldt dat voor 81 procent. In Rotterdam en Zoetermeer specialiseren leerlingen zich minder vaak dan gemiddeld (respectievelijk 45 en 33 procent), maar wel vaker dan vorig schooljaar in hun eigen regio het geval was.

Landelijk gezien kiezen de meeste leerlingen voor een specialisatie in de bouw en techniek (27 procent van de leerlingen heeft hiervoor gekozen), gevolgd door detailhandel en winkel (18 procent). Ook hier zijn de nodige verschillen tussen de regio's, maar deze zijn niet heel groot. In de tabel is te zien dat in enkele regio's een andere specialisatie op de eerste plaats komt. In Flevoland kiezen veel leerlingen (37 procent) voor een specialisatie in de horeca, in de regio Zoetermeer geldt dat voor de zorg (28 procent) en in Utrecht, Noord-Holland en Amsterdam kiezen verhoudingsgewijs veel leerlingen voor een specialisatie in de detailhandel.

Tabel 3.1 Specialisatierichtingen die het meest worden gekozen naar regio.

Regio	1 ^e plaats	2 ^e plaats	3 ^e plaats
Groningen	Bouw/techniek	Zorg	Horeca
Friesland	Bouw/techniek	Zorg	Groen
Drenthe	Bouw/techniek	Groen	Horeca
Overijssel	Bouw/techniek	Horeca	Detailhandel / winkel
Flevoland	Horeca	Groen	Detailhandel / winkel
Gelderland-Oost	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Horeca
Gelderland-West	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Zorg
Utrecht	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Horeca
Noord-Holland	Detailhandel / winkel	Bouw/techniek	Zorg
Amsterdam	Detailhandel / winkel	Bouw/techniek	Zorg
Rotterdam *	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Horeca
Dordrecht	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Zorg
Zoetermeer	Zorg	Detailhandel / winkel	Horeca
Zeeland	Bouw/techniek	Groen	Zorg
West-Brabant	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Zorg
Oost-Brabant	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Zorg
Limburg *	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Horeca
Alle regio's	Bouw/techniek	Detailhandel / winkel	Zorg

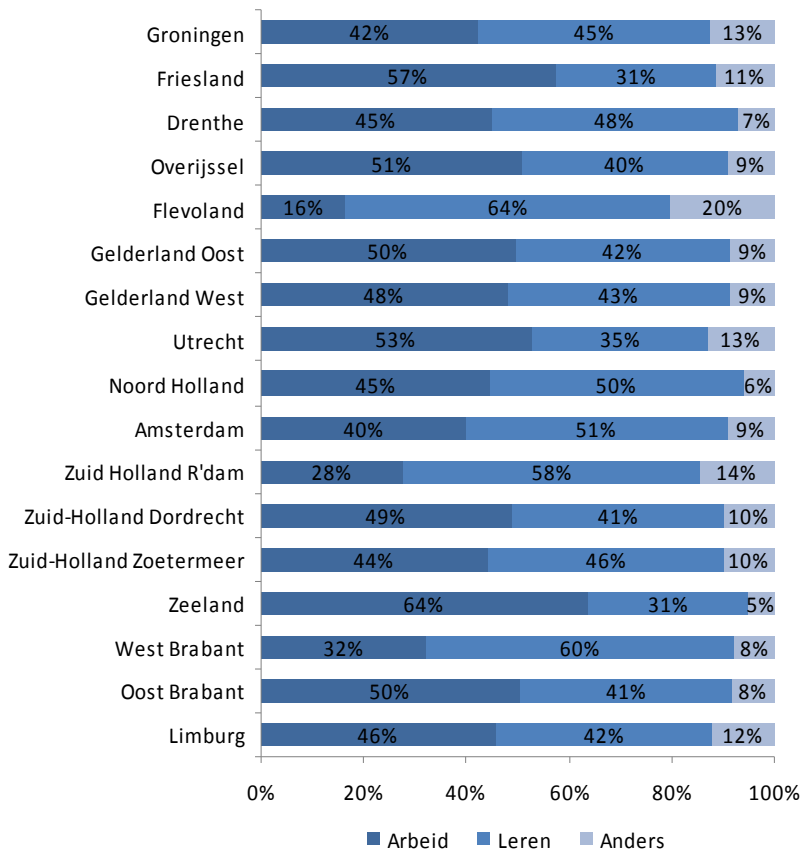
* In regio Limburg en Rotterdam hebben Detailhandel / Winkel en Horeca een gelijk aandeel.

Uitstroomrichting in de richting van de gevolgde specialisatie

Landelijk gezien stroomt 80 procent van de leerlingen ook daadwerkelijk uit in de richting van de gevolgde specialisatie. In Flevoland is dit aandeel, net als vorig schooljaar, het laagst: 61 procent. In West-Brabant was het vorig jaar ook relatief laag (44 procent), maar dit schooljaar is het percentage leerlingen dat uitstroomt in de richting van de gevolgde specialisatie in deze regio gestegen tot 78 procent. In de regio Dordrecht (100 procent) en Groningen (94 procent) ligt het percentage leerlingen dat uitstroomt in de richting van de gevolgde specialisatie het hoogst.

Overzicht uitstroombestemmingen

Landelijk gezien stroomt gemiddeld 45 procent van de leerlingen uit naar arbeid (dit is inclusief werken en leren). Net als vorig jaar zijn er grote regionale verschillen in de uitstroombestemmingen. In de regio Zeeland is het percentage uitstroom naar arbeid het hoogst (64 procent) en in de regio Flevoland het laagst (16 procent). Als de uitstroom naar arbeid hoog is, is de uitstroom naar een vervolgopleiding meestal laag, en vice versa. Opvallende resultaten zijn verder dat er in Drenthe relatief veel leerlingen naar een andere school voor Praktijkonderwijs zijn uitgestroomd (12 procent) en dat in Flevoland naar verhouding veel leerlingen naar een andere school buiten de regio zijn gegaan (10 procent) of geen werk hebben en niet naar school gaan (12 procent).

Figuur 3.2 Uitstroombestemmingen regionaal vergeleken.

Zonder nadere toelichting van de regio's blijft het echter gissen naar verklaringen voor deze regionale verschillen. Deze hebben ongetwijfeld te maken met de situatie op de arbeidsmarkt en het aanbod van opleidingen. Elke regio zal daarom voor zichzelf moeten uitmaken wat de cijfers, en de jaarlijkse ontwikkelingen hierin, voor hun regio betekenen.

Arbeidssituatie

Als we kijken naar de arbeidssituatie van de uitgestroomde leerlingen blijkt dat landelijk 42 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een reguliere arbeidsplaats heeft zonder subsidie. In de regio Zoetermeer ligt dat percentage boven de 60 procent. Landelijk heeft 35 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling. In Utrecht en Amsterdam ligt dat percentage verreweg het hoogst, namelijk op 68 procent. In de regio Zoetermeer ligt dat percentage op 18 procent. Landelijk heeft gemiddeld 14 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een gesubsidieerde arbeidsplaats via de WSW. In Groningen ligt dat percentage, net als vorig schooljaar, veel hoger met 33 procent van de leerlingen. Ook de regio West Brabant zit met 24 procent ruim boven het landelijke

gemiddelde. In de regio Utrecht stroomde dit schooljaar daarentegen slechts 2 procent van de leerlingen uit naar een gesubsidieerde arbeidsplaats.

Het volgen van een opleiding naast het werk

Van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd, volgt 36 procent nog een opleiding. In Utrecht, Noord Holland en Amsterdam volgt meer dan de helft van de leerlingen naast het werk nog een opleiding op het ROC. In Limburg en Rotterdam zijn deze percentages het laagst, respectievelijk 9 en 14 procent van de uitgestroomde leerlingen volgt hier naast het werk ook een opleiding.

Bedrijfssector

Bij de bedrijfssectoren waar de leerlingen werkzaam zijn zien we verschillen tussen de regio's. Dit is wellicht te verklaren vanuit regionale verschillen in werkgelegenheid en aanwezige bedrijfstypen, maar ook hier is daar zonder nadere gegevens over de regionale arbeidsmarktsituatie niets met zekerheid over te zeggen.

Landelijk gezien zijn dit schooljaar de meeste leerlingen (20 procent) in de detailhandel gaan werken, direct gevolgd door de bouwnijverheid (18 procent) en de industrie (14 procent). De regionale verschillen zijn terug te zien in onderstaande tabel.

Tabel 3.2 Bedrijfssector waarin leerling het vaakst gaat werken naar regio.

Regio	1 ^e plaats	2 ^e plaats	3 ^e plaats
Groningen	Bouwnijverheid	Industrie	Algemene diensten
Friesland *	Bouwnijverheid	Industrie	Detailhandel
Drenthe	Bouwnijverheid	Landbouw en visserij	Detailhandel
Overijssel	Detailhandel	Industrie	Bouwnijverheid
Flevoland	Bouwnijverheid	Detailhandel	Horeca
Gelderland-Oost	Industrie	Detailhandel	Bouwnijverheid
Gelderland-West	Detailhandel	Bouwnijverheid	Landbouw en visserij
Utrecht	Detailhandel	Bouwnijverheid	Horeca
Noord-Holland	Bouwnijverheid	Detailhandel	Horeca
Amsterdam	Detailhandel	Horeca	Vervoer
Rotterdam	Detailhandel	Industrie	Bouwnijverheid
Dordrecht *	Bouwnijverheid	Industrie	Landbouw en visserij / Detailhandel
Zoetermeer	Detailhandel	Horeca	Algemene diensten
Zeeland	Algemene diensten	Bouwnijverheid	Landbouw en visserij
West-Brabant	Industrie	Bouwnijverheid	Algemene diensten
Oost-Brabant	Bouwnijverheid	Industrie	Detailhandel
Limburg	Detailhandel	Industrie	Facilitaire diensten
Alle regio's	Detailhandel	Bouwnijverheid	Industrie

* In regio Dordrecht hebben Landbouw / visserij en Detailhandel een gelijk aandeel.

Nadere beschrijvingen naar de branchegroep worden hier vanwege de kleine aantallen niet gegeven. In de bijlage zijn deze gegevens terug te vinden in tabel B12.

Aard van het dienstverband

Landelijk gemiddeld krijgt 14 procent van de leerlingen die in een arbeidssituatie terecht komt een contract voor onbepaalde tijd (oftewel een vast contract). In de regio

Friesland (31 procent) ligt het aandeel leerlingen met een vast contract dit jaar ver boven het landelijk gemiddelde. In de regio's Gelderland-Oost, Utrecht en Amsterdam weet maar 4 procent van de leerlingen een vast contract in de wacht te slepen.

Een ruime meerderheid van 67 procent van de leerlingen krijgt landelijk gezien een contract voor bepaalde tijd (een jaarcontract of halfjaarcontract). In verschillende regio's krijgt 80 procent of meer van de leerlingen een tijdelijk contract. In regio rotterdam, Dordrecht en Drenthe ligt dit percentage op 35 procent of minder. Het hoogste percentage uitzendcontracten vinden we dit jaar in Drenthe, 9 procent vergeleken met 2 procent landelijk gemiddeld. Vorig jaar was Flevoland de regio met het hoogste percentage uitzendcontracten, dit jaar blijft de teller in deze regio op 0 steken.

Uitstroomrichting van de AKA-uitstromers binnen het ROC

Van de 367 leerlingen die naar ROC-AKA uitstromen doet 38 procent dit in de richting van Economie/Handel, 35 procent naar Zorg/Welzijn, 18 procent volgt Techniek en 9 procent volgt de richting Voedsel/leefomgeving. Voor een analyse naar regio zijn de aantallen te klein.

Opleidingsrichting van de BOL-uitstromers binnen het ROC

De meeste leerlingen die uitstromen naar ROC-BOL (21 procent van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen) kiezen voor de richting Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk (31 procent). Andere populaire richtingen zijn Administratie en economie (20 procent), Horeca en toerisme (14 procent) en Techniek (11 procent). Ook regionaal gezien volgen veel leerlingen de opleidingsrichting Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk. Net als vorig jaar wordt in West-Brabant een andere opleidingsrichting het meeste gekozen, namelijk Techniek.

3.2.2 Uitstromers naar een andere school voor praktijkonderwijs

Bijna twee derde van de leerlingen die uitstromen naar een andere school voor praktijkonderwijs doet dit vanwege een verhuizing. De andere helft heeft een andere reden. De aantallen zijn te klein om uitspraken te kunnen doen over de regio's.

Uitstromers naar een school voor speciaal onderwijs

126 leerlingen zijn uitgestroomd naar een school voor speciaal onderwijs. Hiervan stroomt 74 procent uit naar een scholen die onder cluster 4 vallen (gedragsmoeilijkheden) en de overige 25 procent naar scholen die onder cluster 3 vallen (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt). Ook hier kan door de kleine aantallen geen analyse naar regio worden uitgevoerd.

Geen werk en opleiding

Er is een veelvoud aan redenen genoemd waarom uitstromers niet gaan werken en geen opleiding gaan volgen. De meest genoemde redenen zijn:

- De leerling staat op een wachtlijst voor de sociale werkplaats (17 procent);
- De leerling heeft gedragsproblemen, geen motivatie, heeft voortijdig de school verlaten (19 procent);
- De leerling ontvangt bemiddeling en is nog op zoek naar werk (21 procent).

Ook bij deze gegevens is een analyse naar regio niet mogelijk.

3.2.3 *Ondersteuning na uitstromen*

Landelijk gezien biedt ruim driekwart van de scholen enige vorm van ondersteuning aan de leerling na het uitstromen. In enkele regio's is dat percentage zelfs 90 procent of hoger, namelijk regio Zoetermeer en West-Brabant. In tegenstelling tot vorig jaar zijn er dit jaar geen regio's waar 100 procent van de leerlingen na uitstroom begeleid worden. In Oost-Brabant en Limburg biedt men wat minder vaak ondersteuning aan uitgestroomde leerlingen dan landelijk gemiddeld (70 respectievelijk 72 procent).

Landelijk gezien wordt de meeste ondersteuning na uitstromen verzorgd door de school zelf (74 procent). In Flevoland geldt dit voor 26 procent van de leerlingen, waarschijnlijk heeft deze regio daarover afspraken gemaakt met externe partners. Dat blijkt uit het hoge percentage (76 procent) van de leerlingen dat door een andere organisatie wordt begeleid (dit gebeurt in deze regio in het kader van projecten van Mind at Work). Een ander uiterste zien we in West-Brabant, waar 97 procent van de leerling nog door de school zelf wordt ondersteund.

De externe partijen die landelijk gezien het vaakst ondersteuning bieden, zijn het ROC en de Jobcoach. Ook hier wordt weer duidelijk dat er wat betreft de afspraken over de inzet van externen grote verschillen bestaan tussen de regio's. In Utrecht wordt bijvoorbeeld voor 54 procent van de leerlingen een jobcoach ingezet, terwijl in enkele andere regio's dit maar voor enkele leerlingen gebeurt.

4 Beschouwing

In dit hoofdstuk staan we stil bij de uitkomsten van de monitor. Enkele opvallende resultaten en actuele ontwikkelingen worden uitgelicht. Ook gaan we kort in op de toekomst van de uitstroommonitor Praktijkonderwijs.

4.1 Uitkomsten van de uitstroommonitor

Een belangrijke vraag die in de monitor beantwoord wordt, is de vraag naar welke situatie de leerlingen uitstromen als zij het praktijkonderwijs verlaten. De laatste jaren wordt een steeds beter beeld van deze uitstroom verkregen omdat steeds meer scholen deze gegevens invullen voor hun leerlingen. De afgelopen drie jaar is nagenoeg dezelfde vragenlijst gehanteerd zodat we nu kunnen bepalen of gesignaleerde trends zich inderdaad hebben voortgezet of dat er zich nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan.

Trends

Welke trends hebben zich voorgedaan in de afgelopen jaren? In de monitor over het schooljaar 2006-2007 constateerden wij dat de uitstroom naar arbeid was gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling heeft zich in het schooljaar 2007-2008 niet voortgezet, de uitstroom naar arbeid is weer met enkele percentages gestegen. Dit gaat gepaard met dezelfde daling in de uitstroom naar het ROC. De uitstroom naar overige vormen van opleiding is ongeveer gelijk gebleven. Het lijkt erop dat de uitstroomsituatie zich redelijk gestabiliseerd heeft. De toename van uitstroom naar gesubsidieerde arbeid die in de afgelopen monitor werd geconstateerd, heeft zich eveneens niet doorgezet, maar is redelijk constant gebleven. Het is echter de vraag of dit zo blijft, gezien de economische situatie waarin Nederland zich nu bevindt als gevolg van de kredietcrisis. Veel bedrijven hebben moeite om hun personeel aan het werk te houden en de kans is groot dat de leerlingen uit het Praktijkonderwijs daardoor in de komende tijd lastiger een (reguliere) baan kunnen vinden.

Wajong

In de nabeschuiving van de uitstroommonitor van het vorige schooljaar werd melding gemaakt van de zorgelijke situatie rondom de leerlingen die een beroep moeten doen op de Wajong en maar beperkt inzetbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Dit jaar is in kaart gebracht hoeveel leerlingen die uitstromen een Wajong status hebben, er zijn daarin dus nog geen trends te signaleren. Het blijkt dat 25 procent van alle uitgestroomde leerlingen deze status heeft. Het gaat daarbij vooral om leerlingen die zijn uitgestroomd naar arbeid of die nu geen werk hebben c.q. een opleiding volgen. Er zijn landelijk allerlei projecten geïnitieerd om de arbeidsparticipatie van leerlingen met een beperking te bevorderen. Door het blijven bevragen van het aantal leerlin-

gen dat het Praktijkonderwijs uitstroomt met een Wajong status kan mogelijk het effect van deze maatregelen in kaart worden gebracht.

Regionale verschillen

Al eerder werd in de monitor geconstateerd dat bepaalde resultaten heel erg verschillen per regio. Ook dit jaar zijn er op de diverse thema's weer aanzienlijke verschillen tussen de regio's. Het is daarbij opvallend dat de regio's zelf ook geen stabiele resultaten vertonen over de jaren heen. Een regio die bijvoorbeeld het ene jaar een relatief hoge uitstroom heeft naar reguliere arbeid kan het andere jaar daarin juist lager dan gemiddeld uitkomen. En dergelijke jaarlijks veranderende regionale situaties gelden ook voor andere monitorresultaten. Er is op basis van deze monitor geen verklaring hiervoor te geven. Het is vooral belangrijk dat scholen en hun partners in de regio deze veranderingen zelf in de gaten houden en hier een verklaring voor hebben. Zij moeten zich zelf vragen stellen rondom de betekenis is van eventuele jaarlijkse veranderingen in de uitstroomsituatie van de leerlingen: is er een verklaring voor de veranderingen, is het bijvoorbeeld het gevolg van ingezet beleid, zijn de veranderingen gewenst?

4.2 Uitstroommonitor en kwaliteitsbeleid

Het is goed om te constateren dat de respons van de uitstroommonitor nog steeds toeneemt. Dit jaar hebben weer meer scholen de monitor ingevuld. Dit jaar is er door het Landelijk Werkverband en het Platform Praktijkonderwijs sterk ingezet op het gebruik van resultaten in het kwaliteitsbeleid van de school. Veel scholen doen mee aan 'Stimulans' en werken onder andere aan kwaliteitsbeleid door het in beeld brengen van opbrengsten. De uitstroommonitor is daarbij een belangrijk instrument om dit proces te ondersteunen. Ook in een project van de Landelijke Pedagogische Centra is gewerkt aan het vertalen van de uitstroomgegevens naar kwaliteitsbeleid. In beide projecten speelt de manier waarop de monitorgegevens gebruikt kunnen worden voor het in beeld van brengen van opbrengsten een rol.

Mede om het gebruik van de landelijke monitor te bevorderen, zijn er in het voorjaar van 2008 vier regionale voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd. De aanwezige belangstellenden konden kennis nemen van de werkwijze van de landelijke monitor en er werden op de regio toegespitste resultaten gepresenteerd. Verder kregen zij de kans om te 'oefenen' in het bepalen van de betekenis en het gebruik van monitorgegevens voor hun eigen situatie. Tijdens de bijeenkomsten zijn veel vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de werkwijze en inhoud van de huidige monitor.

In het kader van de focus op de ondersteuning van kwaliteitsbeleid door het in beeld brengen van opbrengsten wordt momenteel gewerkt aan herziening van de werkwijze en inhoud van de uitstroommonitor. De opmerkingen die daarover zijn gemaakt tijdens de regionale bijeenkomsten worden daarbij meegenomen. Eén van de veranderingen die volgend jaar zullen worden doorgevoerd betreft het volgen van leerlingen na uitstroom. Het is de bedoeling dat de monitor wordt uitgebreid met een volgmodule op leerlingenniveau waardoor de leerling nog twee jaar na het verlaten van de

school kan worden gevolgd. De vernieuwde monitor zal voor de uitstroom in het schooljaar 2008-2009 in gebruik worden genomen.

Bijlage 1 Uitkomsten naar regio's

In deze bijlage worden de uitkomsten van de monitor weergegeven naar regio. Er is daarbij gebruik gemaakt van de regio-indeling die de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs hanteert.

De nummering van de tabellen komt niet exact overeen met die in hoofdstuk 2. Bij de tabellen in hoofdstuk 2 is in de kop steeds aangegeven welke tabel in de bijlage erbij hoort. Daardoor is het eenvoudiger om de regionale gegevens terug te zoeken.

In elke tabel staat per regio het aantal leerlingen waarop de gegevens betrekking hebben. Het verdient aanbeveling om bij het interpreteren van de tabellen goed op het aantal te letten. In sommige gevallen is het aantal erg laag en dat maakt een goede vergelijking met andere regio's niet altijd mogelijk.

In de tabellen is een kolom opgenomen met de resultaten voor de scholen in de regio Amsterdam. Omdat deze scholen geen gebruik hebben gemaakt van de landelijke monitor om de uitstroomgegevens te registreren, zijn deze aantallen *niet* opgenomen in de kolom 'Totaal'. Deze kolom heeft alleen betrekking op de andere regio's, dus uitgezonderd Amsterdam.

Tabel B01. Landelijke verdeling van praktijkscholen naar regio versus deelnemende scholen.

	Totaal	Gelderland- Gelderland-																
		Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Oost	West	Utrecht	Noord-Holland	Amsterdam	Zuid-Holland Rotterdam	Zuid-Holland Dordrecht	Zuid-Holland Zeeland	West-Brabant	Oost-Brabant	Limburg	
Populatie	168	10	8	8	16	4	10	14	12	16	9	13	6	17	7	3	16	8
Respons	142	7	8	7	14	3	9	13	11	12	5	11	5	13	6	3	13	7
Responspercentage	85	70	100	88	88	75	90	93	92	75	56	85	83	76	86	100	81	88

Tabel B02. Geslacht van de uitgestroomde leerlingen.

	Totaal	Gelderland- Gelderland-																
		Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Oost	West	Utrecht	Noord-Holland	Amsterdam	Zuid-Holland Rotterdam	Zuid-Holland Dordrecht	Zuid-Holland Zeeland	West-Brabant	Oost-Brabant	Limburg	
Jongens	60	58	68	64	61	51	60	63	61	61	55	59	67	56	62	60	55	57
Meisjes	40	42	32	36	39	49	40	38	39	39	45	41	33	44	38	40	45	43
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B03. Gemiddelde leeftijd van de uitgestroomde leerlingen.

	Totaal	Gelderland- Gelderland-																
		Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Oost	West	Utrecht	Noord-Holland	Amsterdam	Zuid-Holland Rotterdam	Zuid-Holland Dordrecht	Zuid-Holland Zeeland	West-Brabant	Oost-Brabant	Limburg	
Gemiddelde leeftijd	16,4	16,5	16,9	16,4	16,5	16,2	16,7	16,4	16,6	16,1	-	16,0	16,2	16,5	17,1	16,2	16,4	16,7

Tabel B12. In welke branchegroep is de leerling gaan werken?

	Totaal N=2113	Groningen N=91	Friesland N=122	Drenthe N=96	Overijssel N=235	Gelderland- Gelderland			Noord- Holland N=232	Zuid- Holland Rotterdam N=133	Zuid- Holland Dordrecht N=59	Zuid-Holland Zoetermeer N=212	Zeeland N=63	West- Brabant N=45	Oost- Brabant N=223	Limburg N=164
						Oost N=116	West N=177	Utrecht N=120								
Landbouw en visserij	10	9	9	17	9	4	7	18	3	9	0	0	0	0	0	0
Voedingsmiddelen	4	2	7	3	4	0	2	5	8	2	0	4	2	0	6	6
Textiel, lederenwaren	1	2	3	1	3	0	2	1	0	0	1	2	0	0	1	1
Houtindustrie	3	3	4	4	3	12	8	2	0	2	0	0	5	0	7	2
Bouwmaterialen glas	1	1	2	1	4	12	1	0	0	0	2	0	0	0	1	3
Papierindustrie	0	1	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Uitgeverij drukkerij	1	0	0	1	0	0	3	0	1	1	0	1	0	0	0	0
Chemie en kunststof	1	0	1	0	1	0	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0
Basismetalen	1	0	3	3	5	4	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1
Metaalproducten	6	10	10	6	8	0	3	7	4	3	2	8	3	8	8	5
Machine	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Electrische en optische apparatuur	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	2
Transportmiddelen	3	3	3	2	1	0	3	5	7	1	2	4	3	0	2	0
Overige industrie	8	7	11	16	7	0	18	6	2	3	0	8	5	20	12	7
Burger- en utiliteitsbouw	2	3	0	3	1	0	1	1	0	8	0	4	2	0	1	2
Infrastructuur	3	5	2	3	3	0	3	3	1	3	2	1	0	0	3	1
Bouwinstallatie	3	2	2	0	1	4	0	3	6	6	0	2	1	0	13	2
Bouwspecialismen	7	7	9	11	6	4	4	4	13	11	6	2	5	4	7	7
Groothandel	2	7	2	0	1	8	3	5	3	2	4	5	2	0	1	0
Detailhandel food	7	4	5	2	5	8	9	6	11	9	4	8	5	4	4	10
Detailhandel non-food	9	3	7	5	9	12	8	7	12	13	20	11	7	14	7	8
Reparatie, postorders	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Detailhandel auto	2	0	2	1	2	0	1	4	1	2	2	4	0	1	2	0
Markt en straathandel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Hotels, pensions	1	1	0	2	1	0	0	2	1	0	2	0	1	0	2	0
Kampeer- en vakantieverblijven	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Restaurants en cafetaria's	8	8	5	2	9	16	10	7	14	9	8	10	8	2	9	7
Cafes	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1
Wegtransport	1	0	0	1	1	0	0	3	1	1	0	0	0	4	0	1
Overig vervoer	1	0	3	1	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Post en communicatie	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0
Diensten t.b.v. vervoer	1	0	0	0	0	0	2	1	2	0	4	0	0	0	1	1
Economische diensten	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
Reclamebureaus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Automatiseringsdiensten	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Onderzoek, ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0

Tabel B22. Wordt deze leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund?

	Totaal N=3821	Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland		Gelderland-		Utrecht		Noord-		Zuid-		Zuid-		West-		Oost-	
		N=180	N=187	N=151	N=358	N=117	N=198	N=305	N=192	N=439	N=138	N=356	Holland	Amsterdam	Rotterdam	Dordrecht	Zuid-Holland	Zoetermeer	Zeeland	Brabant	Limburg				
Ja	79	83	73	81	89	88	89	87	73	75	60	87	75	60	87	90	89	92	70	72					
Nee	21	17	27	19	11	12	31	11	27	25	40	13	25	40	10	11	8	30	28						
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100						

Tabel B23. Door wie wordt leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund?

	Totaal N=3012	Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland		Gelderland-		Utrecht		Noord-		Zuid-		Zuid-		West-		Oost-	
		N=149	N=137	N=122	N=315	N=103	N=135	N=271	N=167	N=321	N=143	N=212	Holland	Amsterdam	Rotterdam	Dordrecht	Zuid-Holland	Zoetermeer	Zeeland	Brabant	Limburg				
Begeleider vanuit school	74	91	82	92	95	26	67	91	60	46	65	93	46	8	8	25	14	88	97	25	74				
ROC	22	26	16	23	35	0	17	20	30	51	8	0	51	8	0	25	14	20	40	12					
MEE	8	12	5	2	5	1	10	8	4	6	3	1	6	3	3	3	3	8	40	8					
UWV	9	21	10	7	14	2	5	10	13	10	6	0	10	6	1	4	4	12	9	15					
CWI	1	0	1	0	0	0	1	1	2	0	1	0	0	1	0	1	0	2	0	2					
Jobcoach	17	3	14	13	10	4	24	18	24	48	22	22	48	22	22	16	16	16	0	10	16				
Reïntegratiebedrijf	7	20	13	8	3	2	1	6	8	0	11	17	0	11	1	5	1	5	1	8	10				
Andere maatschappelijke organisatie	11	5	9	10	9	67	8	10	18	20	7	0	20	7	0	6	1	1	4	9					

Bijlage 2 Vragenlijst schooljaar 2007-2008

Toelichting

Welkom bij de landelijke uitstroombetaling praktijkonderwijs. De uitstroombetaling 2007 - 2008 staat open tot en met 30 september 2008. U ontvangt maandelijks een rapportage van de door u ingevoerde gegevens, inclusief een landelijke benchmark. De door u ingevoerde gegevens worden strikt vertrouwelijk behandeld en worden beschermd door het privacyreglement.

Voor elke leerling wordt één vragenlijst ingevuld.

Het is de bedoeling dat u deze vragenlijst invult voor **alle** leerlingen van het praktijkonderwijs die –om wat voor reden dan ook- de school gedurende het schooljaar 2007-2008 (tot en met 30 september 2008) hebben verlaten. Als uitstroombetaling kiest u voor de situatie die gold voor de leerling **op het moment van uitstromen** uit de school, ook als u inmiddels over actuelere informatie beschikt.

Niet alle vragen hoeven voor elke leerling te worden ingevuld, dat hangt af van de situatie van de oud-leerling. Afhankelijk van uw antwoorden wordt u door de vragenlijst heen geleid. Wij verzoeken u daarom de vragen én de antwoorden aandachtig door te nemen.

1. Wanneer is de leerling uitgestroomd?

2. Wat is het geslacht van de leerling ?

- Jongen
- Meisje

De naam wordt niet gebruikt in analyses, de leerling blijft anoniem. De namen van de leerlingen krijgt u te zien op uw terugrapportage, zodat u de lijst makkelijk kunt controleren.

3. Wat is de naam van de leerling?

4. Wat is het onderwijssofi-nummer van de leerling?

5. Wat is de geboortedatum van de leerling?

6a. Tot welke cultureel-etnische groepering rekent u de leerling? (ook al is hij/zij in Nederland geboren/ opgegroeid)

- Nederlands

- Turks
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Anders, niet westers
- Anders, westers
- Weet niet

6b. Heeft de leerling een Wajong status?

- Ja
- Nee
- Onbekend

7. Hoeveel jaren heeft de leerling op uw school ingeschreven gestaan?

- Één jaar
- Twee jaar
- Drie jaar
- Vier jaar
- Vijf jaar
- Zes jaar of langer

8a. Heeft de leerling zich gespecialiseerd in een bepaalde richting?

- Ja
- Nee → vraag 9
- Onbekend → vraag 9

8b. In welke richting heeft deze leerling zich gespecialiseerd?

- Detailhandel / winkel
- Groothandel / magazijn / logistiek
- Bouw / techniek
- Schoonmaak
- Horeca
- Groen
- Vervoer
- Zorg
- Uiterlijke verzorging
- Recreatie
- Anders

8c. Is de leerling uitgestroomd in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie?

- Ja
- Nee
- Onbekend

9. Waar naartoe is de leerling uitgestroomd?

- Arbeid (ook werken en leren, BBL) → vraag 10
- ROC (AKA) → vraag 13a
- ROC (BOL of anders) → vraag 13b
- Andere school voor praktijkonderwijs → vraag 14
- Vmbo-school → einde vragenlijst
- REC-school → vraag 15
- Andere opleiding in de regio → einde vragenlijst
- Onderwijs buiten de regio ivm verhuizing → einde vragenlijst
- Geen werk of school → vraag 16
- Onbekend → einde vragenlijst

Klik op onderstaande voor een toelichting op de sector keuze. Bekijk deze instructie, het helpt u om een keuze te maken uit de sectoren. Door hier te klikken kunt deze lijst ook als pdf document downloaden en printen.

10a. In welke bedrijfssector is de leerling gaan werken?

- Industrie
- Bouwnijverheid
- Horeca
- Vervoer
- Persoonlijke diensten
- Landbouw en visserij
- Groothandel
- Detailhandel
- Facilitaire diensten
- Algemene diensten
- Anders

10b. In welke branchegroep is de leerling gaan werken?

10c. Wat zijn de voornaamste werkzaamheden van de leerling?

11a. Naar wat voor soort arbeidsplaats is de leerling uitgestroomd?

- Reguliere arbeidsplaats
- Reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling / ondersteuning
- Gesubsidieerde arbeid via sociale werkvoorziening
- Toeleidings / trainingstraject
- Anders

11b. Volgt de leerling naast het werk een opleiding?

- Nee
- Ja, BBL opleiding op ROC
- Ja, andere opleiding

12. Wat voor soort arbeidsovereenkomst betreft het?

- Jaarcontract
- Halfjaarcontract
- Proeftijd
- Contract op oproepbasis
- Uitzendcontract
- Anders

Na vraag 12 verder met vraag 17a.

13a. Welke uitstroomrichting doet de leerling?

- Economie / handel
- Techniek
- Zorg / welzijn
- Voedsel en leefomgeving / horeca

Na vraag 13a verder met vraag 17a.

13b. Welke opleidingsrichting doet de leerling?

- Administratie en economie
- Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk
- Grafisch & media
- Groene sector
- Horeca en toerisme
- Industrie (food en vers)
- Maatschappij en veiligheid
- Mode en textiel
- Onderwijs & wetenschappen
- Taal, cultuur en hobby
- Techniek
- Transport & logistiek
- Bouw
- Weet niet

Na vraag 13b verder met vraag 17a.

14. Waarom is de leerling naar een andere school voor praktijkonderwijs gegaan?

- Vanwege verhuizing
- Vanwege een andere reden

Na vraag 14 einde vragenlijst.

15. Onder welk cluster valt de REC-school waar de leerling heen is gegaan?

- Cluster 2 (doof, slechthorend, ernstige spraak- en taalmoeilijkheden)
- Cluster 3 (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt)
- Cluster 4 (gedragsmoeilijkheden)

Na vraag 15 einde vragenlijst.

16. Wat is de reden dat de leerling niet werkt of op school zit?

- Wachtlijst WSW
- Verblijft in justitiële jeugdinrichting
- Verblijft in psychiatrische inrichting
- Vanwege zwangerschap/geboorte kind
- Mag niet werken vanwege status
- Anders

17a. Wordt deze leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund?

- Ja
- Nee → **einde vragenlijst**

17b. Door wie / welke partijen wordt deze leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Begeleider vanuit school
- ROC
- MEE
- UWV
- CWI
- Jobcoach
- Reïntegratiebedrijf
- Andere maatschappelijke organisatie

Het praktijkonderwijs is een vorm van voortgezet onderwijs die door ongeveer 27.000 leerlingen wordt bezocht. Het praktijkonderwijs heeft de opdracht zijn leerlingen voor te bereiden op een zelfstandige deelname aan het maatschappelijk proces. Door middel van de uitstroommonitor praktijkonderwijs wordt al enige jaren de uitstroom van alle leerlingen die de praktijkschool verlaten gevolgd. Waar komen deze leerlingen terecht? Vertrekken zij naar een andere vorm van onderwijs, verwerven zij een plek op de arbeidsmarkt of stromen zij door naar een kwalificatietraject? De uitstroommonitor brengt deze uitstroom in beeld en legt ook veranderingen daarin vast, zowel landelijk als regionaal. En door middel van schoolspecifieke terugrapportages kunnen praktijkscholen zelf hun ontwikkelingen monitoren.

In dit rapport beschrijven we de uitstroombestemming van de leerlingen die in het schooljaar 2007-2008 het praktijkonderwijs hebben verlaten en we vergelijken deze met de resultaten van de twee schooljaren daarvoor. Aan deze meting is door 147 praktijkscholen deelgenomen, dat is een deelnamepercentage van 83 procent. Gezamenlijk hebben deze scholen de uitstroomgegevens aangeleverd van 4732 leerlingen.

Het is belangrijk om de opbrengsten van het praktijkonderwijs in beeld te blijven brengen. Dit jaar is er door middel van diverse projecten sterk ingezet op het gebruik van de resultaten in het kwaliteitsbeleid van de school. De uitstroommonitor is een belangrijk instrument om dit proces te ondersteunen. In de projecten speelt de manier waarop de monitorgegevens gebruikt kunnen worden voor het in beeld van brengen van opbrengsten een belangrijke rol.

Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

www.iva.nl